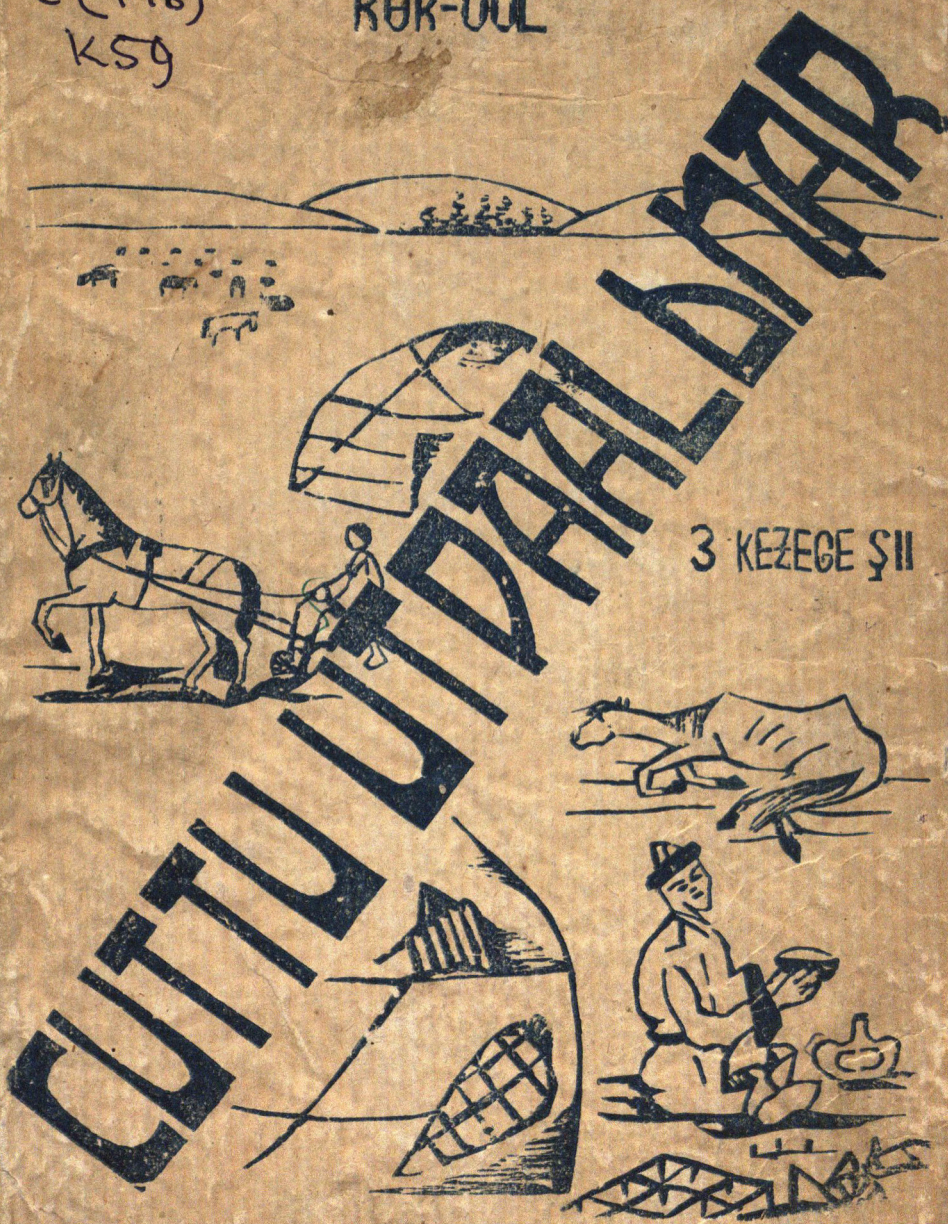

C (T4B)
K59

KOK-OOL

3 KEZEGE ŞII

Kultur minister ceri polgaş Proftöpcöbilelinin kultur kildizinden
yndyrgen KEBZ! - 1935 c.

CUTTU UTPAALBŃAR.

3 KÖZEGE ŞII

Kulmin. polgaş Proftöpsev. Kult-
kildizinden yndyrgeñ. Cogaal
№ 121 TAR Kyr. Tipografiýadan
parlaan, KÝZY-хоогај, Şetinkin
kudumcuзу № 1. Сағырј № 1.
Tiraş 1.100 kezek.

Cuttu utpaalynar

По polza, cüt-pile temissezir tugajynda cogaatkan şii, uk utkazь polza, kьbş yjezinde maьn cuttan kamgalavas, araganьn aзыьn кььr ulustar tugajynda polgaş maьn cutka aьspas teeş ekki aзы kььr turarlar-nyьn tugajynda pilindirgen.

Şii podu polza, хөjевес 3-ле көzege.

KIRZIR ULUSTARЬ:

Сьrga! 45-50 харьođ, ulus nee-pile podunun ka'tьşkaş, 85 xire nek azaap turar, uk aзыьnga pir tugaar kizi.

Сьn cyk. 52 харьođ, хuuzunda 7 kazaа tutkan kizi.

Toskaarak. 54 харьođ, kuzи хuнань podu-pile yzyp turar, хөjge ylegerliq kizi.

Kazaа. 40 харьođ, podu yrgylcy araganьn aзыьn кььr turar calгаа kizi.

Taгьjmaа. Сьrgaldьn kadajь, 43 харьođ, aзыьn-ga ekki kizi poor.

Taraа. 36 харьođ, kazaа-pile pir төmej paза ara-galap turar kizi.

KÖZEGE I.

Cыргалдың өө турар, ук өңде Сыргал, Syncyk pa-za Toskaarak polgaş kadajь olurar (arazьnda şajlap cugaalazьp olurar).

Cыргал. Pistin Kazaa tep aşşak cut-pile temissel tugajьnda kandьoq-taa kemceq albaan kizi polgaş tur po. Po ser-le kajьn anaa poor, po kizinin tugajьnda pir kemceq aьr polza coguur poor. Pir eves po xe-veer turar polza, iji sangьs cyvezin cok kььr aьььn-dan: cajlaar-pe ol.

Syncyk. Xaььn maңaa po toraan kel tep aigaş, onu pir sagьp surgaar polza, ekki tur poor.

Toskaarak. Maңaa kel teeş peer ekkel cьdar cyu poor, xaььn oon aalyңga pargaş, oon-pile cugaalazьp, oon araga'aar aзыьn cok kььr-la polgaj. Xaььn tyun oon өөңge paarьmга cop aнь sargara-pergen olurar kizi cordu, aarьj-pergen eves-pe ol. Aarьoq polza, onu kizi kancaar poor (*kajam meңee tanzaң peejt teer*).

Cыргал. Ce onu maңaa cugaalaşkaş kancaar poor, cut komisteri pilip turlar ijin-aan. Pis onu şilder cyu poor, şььn-taa kelze piske xamaan eves ol.

Toskaarak. Cyu teerin ol poor? Camdьk cut komisteri pir-taa kььlган aзыь cok, anaa-la yrдыne-pe-rgen olurar ьşkazь, ol komisternin coruu-pile Kazaa aş.

şak pezin aragalap turar tur. Cut komisteri teerge anaa-la olurar, komister-pis tep, pir-taa kылган азыь cok turlar.

Paza camdyk cut komisteri par tur. Ol eşter polza, koncuq ekki азыьdap turar-tur. Po ekki азыьdap turar eşter polza, ulustun malььн ciir sigeni polgaş cьdar kazaazьн ekki kььp alga turar tur, tyn-taa cok, хун-taa cok азыьdap turar, ol eşter ulustun азыьн ekkizi-pile kььp. 3 tug. onza sessiniñ ajttьькььн kyussedip turarь ol tur, eş Kazaa pie Taraa polza, araganьн азыьн kььp turar tur. Мысар turgaş kanc ar ulustar-ijin aan.

Syn cyk. Ol эьн, eşter. Camdyk cut komisteri par, cer-le cyv kььbas, anaa-la olurar, хагьн төр cerden, Ко-шун ergeleer cerden ulos k ep, po cut-pile temissel kььp cok a хarezip turar tur, cut komisteri polza, хагьн anaa-la yr y c-pergen olurar, kььp cyvezi pir-taa cok.

Kazaa koncuq ezirik ьr şooru-pile kirip keer.

Kazaa. Syny kььp olur sler, eşter? *Br-pile:* Aragalaaг амыр cyve, Aatka n unar tyrgen cyve. Edik keder cььq cyve, n k munar cozaң cyve.

Kizi тынаар solun c-y-y-y tur, eşter? Ъ Ъ Ъ Ъ Ъ, cор-sooj-pergen coor, men po хун piccii ezirij pergen tur-men eşter, men kььн азыьar men ala, akььar? xi-xi xi... Kььnda piccii азыьq cyve paгь? Men piccii ezirij-pergen tur-men ala, eşter, xi-xi-xi... Ce ol-taa kanc-aar азыьbas poor-oң!

Сьргал. Кажьн азьгар, мал цок соруурга, арагала пар полза. Суге арагалар турар кизи-сен? Малън казаазь полгаş ciir sigeni кажь хирел?

Казаяа. Мал теер суу poor, ceг oottap, sigen cip coru-la ijin-aan. Ёнда кизи соваар суу poor, men aragalap turuzumza-taa anaa pir хej cerge izip turbas, мал азьльньн сайзьралънга арагалар турар кизи-men. Се км-да арага парь, ештер, pir еves пар полза, хej суге олурар сувел, ону peer салър-la полгај, Ъ-Ъ-Ъ се... Кузур рoдumnu аарай.

Тoskaarak. Се ро кизи-pile мьнсаp олурган хее-таа пар теп-ре, ам ро toraan малдън казаазьн сьльолаар полгаş ciir cemin peletkep каар тур, ам ерттен ро улуг ој cиктиo cerlerni мьрънај кара кьдыр езір каартар тур. Ро консуo, мал азьльньн тугајьнда арагалар турар кизи-pile мьнсаp-la олурган хеее цок poor, ce ештер, ам corruptaalънар, ро кизи manaa мал сайзьрадър олургай-aan.

Syncyk-pile Сьргал унур соруј paar, аразьнда улуска cetpes ъьт-pile.

Тoskaarak. Се sen aragalap korem, еş Kazaa! (*yne peer*).

Казаяа. Кизиниң саналън кьуyssetpes, кансаp парган улус poor ро; Moon murnunda кансаp coraan сувел, men-taa corup korejin, cor улус corup турар сувел. Ро oоge кизи олурbas, appargan oо poor-pe ро.

Се олар мал азьль-la теп турзун, men арага азьль теп турайън, алъьнда паргаş суу poor еves, xi-xi-xi xi (*yne peer*).

КӨЗЕГЕ ХААР.

KÖZEĞE II.

*Kazaanňy öö, Kazaa kadajb-pile, kadajb şaj xaj-
yndbryp olurar, Kazaa taraa soktaan, Taraa aşşak
taakrylaan olurar.*

Kazaa. Po xyn malga picce cer ezip perip, şyda-
ttynmas tur, tuyn picce cybe izipken kizi-men, paaş
garaaş cor koncuq coor po, jo-jo-jo!

Kadaj. Sen cyge aragalap turar kizi-sen, malyñ
kajb xire turup tur?

Ala nek kandbq tur? Mýnda kudu aalga coraaş
kel cýtkaş, ol ala nekti kɵerymge xɵekkyj koncuq-la
argan cordu. Po kizi paza aragalap turup pergen, kaaş
cybe cu'ka alzb cetken, mýndbq koncuq cybe cer-le
kɵween kizi-men, kancaar cybe ijin aan.

Taraa. Slernin nekeriner cor cygeer cordu, xa-
rbn Syncyk aalbnyñ nee kancaar poldu, koncuq argan
neker ynda cybe cordu.

Kadaj. Cybeni mgelep olurar, Syncyk aalbnyñ
nee smis nek polbas ijk-pe, aragalaar ulus slernin ne-
ener argan tur (*şaj sooj perai taraañ peer ekkel*).

Taraa. S'er ol aalga kazın coraan-sler? Men kɵ-
erymge ol aaldbñ nee kyşyq ebes aal cordu...

Syncyk (*kirip keer*). Caa cyu tur eşter, nek
mal kandbq tur?

Тагаа. Нек мал cygeer тур, съл ро хире apparganda азьрар тер-ре polar.

Сун сук. Ро мьнсаар пөру кажь хире corap тур monar ашак? кемсео ар тур слер-ре?

Казaa. Харьн пар polgaş tur, мьнда pistin pir nek cip kaan tur ро, кемсео аьр teeş kincap кемсео аьр роор ону, Tандьньн targan ьдьн, xural yzyrken kezigyn eves.

Toskaarak (*kirip keer*). Ekki-ре, ештер? (өөрунда мьнда mendilezip turar).

Toskaarak. Ро хун мьнда xural кььр teeş, car taradyр cor-men, am ро toraan cut tugajьnda-taa polgaş mal азьльньн tugajьнда кьм kizi cuny кьлгань, ону маңаа ар көөр appaar роор-pis. Харьн кьм kizi cuny кьлган, оозун ekkizi-pile peletker родар алгаş олurar polza, coguur роор.

Казaa. Pir eves cybe кьваан kizi пар polza, ону кансаар irgi? cogum кемсео peer irgi-ре?

Тагаа. Кемсео тер суу роор, херек кььр каан eves, cyge кемсео peer еувел анаа-ла олурган aratka. Пөру мал cip kaan тур, ону кансаар кемсео аьр роор, шаazan puzup каан caş uruо еves, pir eves caş uruо шаazan puzup каан polza, uzazьn-ce caksapkaş erttik.

Казaa. Xural yzyр-kaan kezigyn eves ten-aa.

Тагаа. Ije харьнн, ser-le пөру тер cybe perge cybe-le cordu.

Сьргal (*kirip keer*). Се ештер, маңаа xural полур тур, маңаа iletkel кььр kizi toraan cedip keer роор,

sandaj saazýndın peletker algaş olurza coguur poor
(*Sandaj kýldýr aptýra salýp algaş olurup turar*).

Kazaa unup par cýdar...

Сьргал. Ој ашак кајь раагың-ол, маңаа хурал
polur polgaj, am ыңај peer pargan xeree par-pe?

Казaa. Мен toraan keer мен, мында аадын пар
cybe, ону ootкарып кааш келијин (*yne peer*).

Тosкаарак. По хун cer-ле ең сөлгызы кýлдыр
cугaa'азып ар көрелинер.

Кара-seek (*kirip keer*). Ашактар екки-pe?

Улустар. Екки, слер екки-pe?

Сьргал. Саа ештер, ам еш cedip kelgen cybe тө-
leede хуралды coruda-peer pis-pe?

Kadaj şaj kudup olurar, Kara-seek şajlap olurar.

Улус. Суылдың tur-o-o-o! mal алдыңа өдек төгер
teen ulus ertte кыла-perze екки poor...

Сьргал. Ындың polza ештер, cut-pile temissel tugaj-
ында еш сургаксытан todargaj iletkel кылыр teen мын-
дың tur-ijin, ештер.

Раза маңа азык шыгымцилден екки кылыр көөр-
слер керем, ештер.

Тosкаарак. Pistin Kazaa кансар pargan kizi
poor-po, targa?

Сьргал. Адыр ештер, ону мен парып кы-теp ке-
eјин (*yne peer, Kazaa, Kaz-a-a-a tep кы-теp турар*).

Taraa суук узууындан идиp cýдыр алыр.

Сьргал (*kirip kelgen*). Kiziner-taa turgunnaj-per-
gen tur, ce ol-taa кансаар хуралды coruda-peer tur.

Ulus eweş cybe tēleede, targa songaan xeree par-pe, ešter? (ɵery, oozu-la ekki poor).

Kara-seek. Caa ešter! Men xøj cybe cugaalap turbas-men, men slerge piccii topcu cybeden cugaalap perejin. Cogum, ulustun 3 tug. onza sessisinden polgaş 2 tug. plenumdan mal aзыльньн tugajьnda cyu ter aйткань, onu maңaa todargaj cugaalap perejin. Oktavrньн uluq revoluzunun ась хавьжаазь-pile pot-tanьp тьвылган TAR-ньн 13-14 сьл poor turup kelgeni polgaş paza ištikkiniң feodal-teokrat idegetteringe udur polgaş taštьkkьньн imperialisteringe udur kalbak xøj arat tymenniң temisseli polza. TAR-ньн taskaj xamaarьspas, pot-ergeliq togunnaarьн eleen pьзьдьp, pygy telegejniң tarlatkannarьньн curttu poor, angь cok socialistiq niittilgeni turguzup par сьdar, Sovet Sostalistiқ Respubliklernin Ewileli-pile polgaş oranьnda feodal xraьlzaa corununң tazyьln crestii-pile tura-tyrtьp, oon pot-ergeliq, tuskaj xamaarьspas togunnaarьн pьзьдьp turar Mool Arat Respublik-pile xa-tuңmarьн jozugaar ederzirin pьзьtkan. Am manaa maldьn aзыльньн tugajьн piccii cugaalap kɵrejip, pistin TAR-ньн aзыl agьjьньн kol adьpь mal aзыль polur. Cazak polgaş nam polza, kɵşkyn connuң turup turar xewiriniң pajdalьnga mal aзыьн pygy kemceqler-pile xөгcydyp pьзьdarьnga pygy-le podalьn kɵryndyryp salьp temissezir: tus cerniң sɵek malьn sajьradьp, tus cerniң sɵek malьnga yrecilgeni turzulga kььp corudar. Po polza, oranьн ekonominuq kuzyn pьзьдьp, eštyreringe tɵgym poor, mьncangaş maldьn aзыьн polgaş oon paraannьq

produksuzun ekkizi-pile corudar polza, coguur, mal polza, pistin orannyñ pir sugula maşınazь po polgaş turar tur. Xarьn eşter mooñ-pile kadь slerge sзгьндь-гьр каарьн polza, агаарьн азьльнга maldь pervejln azaar polgaş araganьн азьльн cok кьльг хerek. Ekki азьлдаp turar eşter par, ol eşter paza maldьн азьль те-еş, slerniñ-pile pir төmej кьзьр turar, paza өске eşter par, araganьн азьль тееш maldьн азьльн utturkan cor-up turar. Mьндьдә paak yleger cok coruk polza, cer-le talaar polgaş tarьşpas polur tur. Mьncangaş men mo-оñ-pile тоozup каар tur-men eşter. TAR-ньн мал азьль telgereer polzun!

Paza pistin po азьльвьс telgereer polzun.

Өөry pajьrlap olurlar.

Сьrgal. Се eşter, am ajttьрьдә кьмда par polgaş tur-po? par polza tarьj perip turar tur, eşter?

Syn cyk. Men polur irgi-pe? Eştin iletkelin xyle-ep algaş, piccii cybeler cugaalap көреjln. Cogum cyl teer polza, paak eşterniñ tugajьnda piccii cybe сальр көреjln. Pistin arabьsta yrдыne-pergen eşter par, cer-le кьлган cybezi pir-taa cok. Cizeeleerge: Xajьrakkan sumuzu coraan еş, Cajльдә-alaak sumuzu coraan еş, oon-taa өске eşter par, аная pir-le yrдыne-pergen olurar, kizi cybe cugaalaarga ьт eerip olurganьндan tora po-daar, cygeer-le caa tep каар. Mьндьдә eşter, cogum po coruun tarьj cok кьльг polza coguur poor. pir еves po ulustar-pile po хевеер мьncap turar polza, mal cok polganьвьс ol tep pilir eşter. Cut-pile кандьдә temis-

s.1 кълр tur-sler teerge, xural ysken kezigyn-pe teer, pəry-pile kandьq temissel кълр tur-sler teerge, şaazan yreen caş uruq-pe teer, мьндьq cyyl cok ulustar par, ol eşterni tarьj „Şьn“ solunьa carlal кълр хəjge tanьdar polza coguur poor. Ce men moon-pile toozup kar tur-men.

Сьrgal. Mende par tur, p'ccil cugaa, eşter. Po eştin iletkele ko cuq şьn, po eştin iletkelin. pis po olurgan eşterden əske kyussedir ulus ховар poor, eşter. Cizeleerge pezin po piree udup cьдыr, мьндьq ulus kancap po cyulderni kyussedir poor, pəza kozuun ergeleer cerden-taa, kozuun nam kozkomdan-taa, profes teleezin len-taa, revane komitet cerinden ulustar karara pergen, uzazь xorla pergen keep-le turar, pistin ergim eşter arьnьga caap, artьnьga aragalap turar. po cer-le kajьn poor eşter, podavьza mььnəj koncuq yleger cok cyve po polgaş turar tur-ijin. Mьncap turar tep cyve...

Toskaarak (*cьtkan Taraanь turguzur tьrtkaş*). Sen cyge udup cьdar kizi-sen, mьnda xural poop tur-da, cyreen aaryj-pergen kizi sen-pe?

Taraa. (*koncuq korga pergen*). Oj akьm cyu poldu po? Ъ-Ь-Ь jo, paazьn aaraaş, kancap pargan coor. jo-jo-jo.

Toskaarak. Araga alyr tep tur ijin-aan. Pijee şaqda aza alyr teer cyve polgaj, am po yjede paak calгаа ulustarnь araganь azazь alyr yje tur-ijin, şьnь xerek, мьндьq koncuq yleger cok eşter par, pottary aragalap turar. malь ciir cyve tьppas, toq kizi mьjaa

xemirip turar, ergeliq eezi aragalap olurar. Ooda-la
Taraa sen kancap pargan kizi poor-sen? kыrgan kizi!

Сьrgal. Ce eřter, am xej cugaa xerek par pe, am
pir eves cugaalaar kizi cok polza, cygeer-le tarap mał
азьль кьлза ekki poor.

Өөry ында-мында cok tur po tugajttь-la tizip turar.

Kara-seek. Саа аккьлар, мен куду аага рагьр
xural кьльр көреjin, sler cede-peerin кьзьр көryнер!
саа раjьрльоq, аккьлар (*yne peer*).

Сьrgal. Ce eřter, corup mal-magan cyvebis кө-
ryp көreeliner (*yne peer*).

Taraa. Kancap-taa pargan cyvezil, kizini anaa-la
tiriqge ciir cede-peer, at cyve eves-pe po!

Kazaa (*kirip kelgeř*). Ce cyu poldun mon кьr-
gan, uluzun cyu tidir?

Taraa. Cyu teer poor, kizini tiriq olurda la cп
kaar ulus-la tur, sen kajaa coraař keldin?

Kazaa. Nek kazaazьньн iřtinge olurdum-na, olarğa
kancap tiriqge cidirttip kaar poor kizi, ezim!

Taraa. Ce men-taa corup көrejin, ulus kizini
tiriqge ciir cыgaj-pergen cyve tur po (*yne peer*).

Kadaј. Seen-taa koncuunnu: cyve-le polza uluska
sygymcyletken coruur, aragañ азьльн каар көrem irej!

Kazaa. Ce anganna-pa, sen meni surgaar sen-pe,
jadaraan kulugurlar! Kizinin podunun turazь-la polgaj,
olar pilir cyu apparzьk!

Kadaј. Ындьоq tur irej, сазьн taraa тарьр турда
kancap paar eves-sen. Ынцаарда консуоq тартьоq сөgleej
men-aan (*yne peer*).

KEZEGE III.

Cыргалдың өө, ында Toskaarak, Syncyk суқлар олurar, Kadaj şaj izip олurar, aşşaktar arazында cu-gaalazыp олurar.

Cыргал. По кызын по кааş cybeni sookka perves teeş, men cer-le амыр көрween kizi-men, am pir sagыş амыраан еves-pe po!

Toskaarak. Men paза-la ol, am хағын тараа тагыр алыгыр pir perge polgaş tur po, ындық polza-таа, mal par cybe төleede, kajып азыраг.

Kadaj. Mal-la par poorga, тараа ol polgaj-aan Toskaar, хағын по Kazaa tep кырган кuruқ kalган те-er cybe, sen ol aalga cookta cordun-pe mon? Pir еves кuruқ kalган polza, koncuқ perge cybe ol tur, хөөк-kyj ol kadaj-la koncuқ poop tur, cangыs neem teeş cerni pir кыдыр sigennep coruur kizi poldur-ijin-ol...

Toskaarak. Tyyn-pe, kazan coraan-men, kadaj cangыs neen ap алган cordu, хyрең-ала şarызъ uzup kalган еves-pe-оң!

Syncyk. Ol Kazaa tep kizi cer-le koncuқ aragalap турган, men pezin кааş удаа сөглеp kelgen-men, cer-le kizi tomaa тоovas kizi турган.

Tараа (kirip keer). Ekki-pe, eşter?

Toskaarak. Ekki polvajыn kizi kancap paar tep

podaar-sen? Kaaş malın kajь хире кыы азьгьр алдын-мон?

Taraa. Mende cunyn malь poor, canğs nek aaraaş uzur-la kalgan cybe, oon őske mende mal par eves.

Syn cyk. Aaraaş, aaraaş tep algan, cuttan tizinze kancap paarğl, sor megelep olurar-sen mon!

Kazaa kirip keer, ыт cok olurar.

Cьrgal. Eş ekki-pe mon, malın kajь хире сы азьгьр алдын-мон Кыргызан? Paza ынар solun cyu tur mon?

Kazaa. Kaaş cybe teerge cyu poor, aaraaş uşkuar kalgan poldur-ijin. Po koncuq nek caraalaar aarğq par, pir koncuq tajьn ol polğaş tur po, харьн po мынсаар өгşseel poldu-pe?

Toskaarak. Ol cyu tep olurarğn ol poor, cyu teeringe ына tittine-perdi, cygyrer teeringe cygyryn uştuna-perdi-pe mon? Nek aarğь kajaa turzuk, ынаар megeleer cybe-pe mon, aştak!

Kadaj. Taraa-pile Kazaa ijelee cer-le cybeni megelep coguur, cutka malın ɵlyryp alğaş aarğq tep coguur, anaa cuttan ɵly-perdi tize kancap paar cybel onu; slerni kizi ɵlyryp kaar eves.

Cьrgal topşuluur alğaş ojnaj peer.

Syn cyk. Am хej olut par-pe, am paarğь tarğь-pe-rze coguur poor...

Toskaarak. Cer-le oozu ekki poor хyn ɵyler kelgen tur.

Cьrgal. Am po хyn tarğьваьн paar polza, cer kurgaj peer eves-pe, eştur.

Kada j. Ce cyge olurar cybel.

Ulustar ында-мында турup ынup сьдар...

Kazaa. Oj akkыlar, meni кьдыңарга кьзьp ap көруner, men arга cok poldum!

Toskaarak. Aragan-pile тарьp al, pis araga еves-pis!

Kazaa koncuq mungarap olurar...

Cыrgal. Ol kajьn poor, ce ындыq tur, seni pis aлыr tur-pis, tuzalaar tur-pis, am moon songaar yleger cok coruunnu salgaş ylegerliq azыldь кы! (*yne peer*).

Kazaa. Am-na pilindim, pir еves po ulustun arazьnda мындыq ulus par polza, oozun cok кьлgaş mal-дың azылың ekkizi-pile corudar tur! Tараань am парьp тарьj-peer tur (*yne peer*).

KӨZEGE XAAR

